SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:504

av Jesper Skalberg Karlsson (M)

Självavstängning från snabblån

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett självavstängningssystem för snabblån och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Överskuldsättning och ekonomisk utsatthet till följd av snabblån har blivit ett samhällsproblem i Sverige. Trots tidigare lagstiftningsåtgärder fortsätter många individer, ofta unga, att hamna i svåra skuldfällor på grund av impulsiva lånebeslut och aggressiv marknadsföring från oseriösa kreditgivare.

Tendenserna på snabblånemarknaden drivs bland annat av den tekniska utvecklingen. Enkel tillgång till lån över internet har ökat under senare år och kan bidra till att skapa osunda konsumtionsmönster. Den moderatledda regeringen har pekat på att många av snabblåneföretagens kunder är unga människor med låga inkomster. Dessa kunder har också oftare än bankers låntagare fått betalningspåminnelser, inkassokrav och skulder hos Kronofogdemyndigheten.

Den moderatledda regeringen har genomfört omfattande skärpningar för att motverka riskfylld kreditgivning. Den 1 mars 2025 sänktes räntetaket från 40 till 20 procentenheter över referensräntan, samtidigt som ränte- och kostnadstaken utvidgades till fler krediter. Kraven på företag som lämnar eller förmedlar konsumentkrediter har också höjts. De tidigare konsumentkreditinstituten har behövt ansöka om tillstånd för bank- eller finansieringsrörelse för att kunna fortsätta verksamheten, med särskilda övergångsregler medan ansökningarna prövas.

Därtill har riksdagen på regeringens förslag beslutat om en ny konsumentkreditlag, som börjar gälla den 20 november 2026 och bland annat skärper reglerna för kreditprövning. Det är viktiga steg mot en sundare kreditmarknad. Men högre krav på långivarna behöver kunna kompletteras med ett verktyg för den som själv vill sätta stopp för nya lån.

Samtidigt som kraven på kreditgivarna har skärpts bör det övervägas om nya mönsterbrytande åtgärder bör införas. För den som har svårt att stå emot impulsen att låna kan möjligheten att på förhand stänga av sig vara ett stöd. Ett självavstängnings-system likt Spelpaus bör därför övervägas.

Med lånpaus skulle konsumentskyddet stärkas och lånemarknaden potentiellt bli mer ansvarsfull. Systemet behöver inte vara väsensskilt från dito på spelmarknaden:

- Individer ges möjlighet att frivilligt stänga av sig från att ta nya snabblån under en vald tidsperiod, exempelvis 6 månader eller tills vidare med en minsta avstängningstid på 12 månader.
- Genom en säker och användarvänlig plattform kan avstängningen registreras centralt, vilket gör det möjligt för alla kreditgivare som omfattas av systemet att kontrollera avstängningsstatus innan ett lån beviljas. Kontrollen bör vara obligatorisk och en registrerad avstängning hindra att en ny kredit beviljas.
- Genom att ge individer verktyg att begränsa sin egen låneaktivitet kan risken för ekonomiska problem minska.
- Ett centralt system underlättar för konsumenter att ta kontroll över sin privatekonomi utan att behöva kontakta varje enskild kreditgivare.
- Kreditgivare blir delaktiga i att främja en sund lånemarknad och undvika att bidra till överskuldsättning.

Systemets omfattning behöver bestämmas utifrån krediternas egenskaper, inte enbart hur de marknadsförs eller vilken typ av företag som erbjuder dem. Annars riskerar en avstängning från snabblån att kringgås genom en liknande kredit med ett annat namn. Det behöver också utredas hur uttag från befintliga kreditutrymmen ska hanteras.

Att införa lånpaus kräver givetvis noggrann utredning och samarbete mellan relevanta aktörer som Finansinspektionen, Integritetsskyddsmyndigheten och Konsumentverket. Viktiga aspekter att inkludera blir bland annat dataskydd, lagstiftning och teknisk plattform. Även ansvar för drift, finansiering och tillsyn behöver klarläggas. En avstängning ska vara lätt att registrera men inte kunna hävas omedelbart genom ett nytt impulsbeslut. Samtidigt ska den enskildes uppgifter skyddas och möjligheten att rätta fel säkerställas.

Lånpaus ersätter inte kreditgivarnas skyldighet att göra en ordentlig kreditprövning eller behovet av budget- och skuldrådgivning. Det löser inte heller redan uppkomna skulder. Däremot kan det ge den som vill bryta ett destruktivt lånemönster en möjlighet att förhindra att nya skulder tillkommer.

Genom att införa ett självavstängningssystem för snabblån kan Sverige ta ett viktigt steg mot att förebygga överskuldsättning och motverka skuldfällor, inte minst bland unga. Detta bör ges regeringen till känna.

Jesper Skalberg Karlsson (M)